

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీకవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య
శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
యాదవాభ్యుదయే మహాకావ్యే

॥ ప్రథమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

॥ ప్రథమః సర్గః ॥

శ్రీమాన్ వేంకటనాథార్యః కవితార్కికకేసరీ ।
వేదాంతాచార్యవర్యో మే సన్నిధత్తాం సదా హృది ॥

వందే బృందావనచరం వల్లవీజనవల్లభం ।
జయంతీసంభవం ధామ వైజయంతీవిభూషణం ॥ 1.1 ॥

యదేకైకగుణప్రాంతే శ్రాంతా నిగమవందినః ।
యథావద్వర్ణనే తస్య కిముతాన్యే మితంపచాః ॥ 1.2 ॥

శక్త్యా శౌరికథాస్వాదః స్థానే మందధియామపి ।
అమృతం యది లభ్యేత కిం న గృహ్యేత మానవైః ॥ 1.3 ॥

వసుధాశ్రోత్రజే తస్మిన్ వ్యాసే చ హృదయస్థితే ।
అన్యేఽపి కవయః కామం బభూవురనపత్రపాః ॥ 1.4 ॥

స కవిః కథ్యతే స్రష్టా రమతే యత్ర భారతీ ।
రసభావగుణీభూతైరలంకారైర్గుణోదయైః ॥ 1.5 ॥

తదాత్మ్యే నూతనం సర్వమాయత్యాం చ పురాతనం ।
న దోషాయైతదుభయం న గుణాయ చ కల్పతే ॥ 1.6 ॥

ప్రవృత్తామనఘే మార్గే ప్రమాద్యంతీమపి క్వచిత్ ।
న వాచమవమన్యంతే నర్తకీమివ భావుకాః ॥ 1.7 ॥

విహాయ తదహం వ్రీడాం వ్యాసవేదార్ణవామృతం ।
వక్ష్యే విబుధజీవాతుం వసుదేవసుతోదయం ॥ 1.8 ॥

క్రీడాతూలికయా స్వస్మిన్ కృపారూషితయా స్వయం ।
ఏకో విశ్వమిదం చిత్రం విభుః శ్రీమానజీజనత్ ॥ 1.9 ॥

జగదాహ్లాదనో జజ్ఞే మనసస్తస్య చంద్రమాః ।
పరిపాలయితవ్యేషు ప్రసాద ఇవ మూర్తిమాన్ ॥ 1.10 ॥

యదపత్యసముద్భూతః పుణ్యకీర్తిః పురూరవాః ।
సతామాహితవహ్నినాం విహరన్థేయతాం యయౌ ॥ 1.11 ॥

సమవర్ధత తద్వంశః ఉపర్యుపరి పర్వభిః ।
యశోముక్తాఫలైర్యస్య దిశో దశ విభూషితాః ॥ 1.12 ॥

బభూవ నహుషస్తస్మిన్ ఐరావత ఇవాంబుధౌ ।
యమింద్రవిగమే దేవాః పదే తస్య న్యవీవిశన్ ॥ 1.13 ॥

నరేంద్రాః పృథివీచక్రే నామచిహ్నైరలంకృతాః ।
జంగమాస్తస్య వీరస్య జయస్తంభా ఇవాభవన్ ॥ 1.14 ॥

శక్తిరప్రతిఘా తస్య శాత్రవైరపి తుష్టువే ।
యథావత్ సాధకస్యేవ యావదర్థా సరస్వతీ ॥ 1.15 ॥

వీరో రస ఇవోత్సాహాన్నహుషాదభ్యజాయత ।
యయాతిర్నామ యేనైంద్రమర్థాసనమధిష్ఠితం ॥ 1.16 ॥

విశాలవిపులోత్తుంగే యద్బాహుశిఖరాంతరే ।
ఆసీద్వీరశ్రియా సార్థం భూమిరర్థాసనే స్థితా ॥ 1.17 ॥

నిదేశం తస్య రాజానో న శేకురతివర్తితుం ।
ప్రాప్తస్వపరనిర్వాహం ప్రమాణమివ వాదినః ॥ 1.18 ॥

తటాకమివ తాపార్తాస్తమింద్రమివ నిర్జరాః |
భావా ఇవ రసం భవ్యాః పార్థివాః పర్యుపాసత || 1.19 ||

యదుర్నామ తతో జజ్ఞే యత్సంతతిసముద్భవైః |
సమానగణనాలేఖ్యే నిస్సమానైర్నిషద్యతే || 1.20 ||

దేహీతి వదతాం ప్రాయః ప్రసీదన్ ప్రత్యువాచ సః |
లలితధ్వనిభిర్లక్ష్మీలీలాకమలషట్పదైః || 1.21 ||

స చ వృత్తవిహీనస్య న విద్యాం బహ్వామన్యత |
న హి శుద్ధేతి గృహ్యేత చతుర్థీచంద్రచంద్రికా || 1.22 ||

అపునః ప్రార్థనీయస్య ప్రార్థితాధికదాయినః |
అర్థినః ప్రథమే తస్య చరమాన్ పర్యపూరయన్ || 1.23 ||

శరాణాం శాత్రవాణాం చ సంధానేన మహౌజసః |
తస్య నిర్ధూతలక్షణ ద్విః క్వచిన్నాప్యభూయత || 1.24 ||

యుక్తదండమమిత్రాణాం కృతాంతం సమవర్తినం |
దక్షిణం లోకపాలం తమమన్యంత దివౌకసః || 1.25 ||

యశః ప్రసూనసురభిః యదుసంతానపాదపః |
బభూవ విబుధప్రీత్యై బహుశాఖః క్షమాతలే || 1.26 ||

వంశే సమభవత్ తస్య వసుదేవః క్షితీశ్వరః |
జనకః ప్రాగ్భవే యోఽభూత్ దేవదానవయూథయోః || 1.27 ||

ఆనకానాంచ దివ్యానాం దుందుభీనాంచ నిస్వనైః |
సహ జాతం యమాచఙ్క్యురాఖ్యయాఽఽనకదుందుభిం || 1.28 ||

తేన నిర్మలసత్త్వేన వినివృత్తరజస్తమాః |
జగతీ శాంతమోహేవ ధర్మోచ్ఛ్వాసవతీ బభౌ || 1.29 ||

స విష్ణురివ లోకానాం తపనస్తేజసామివ |
సముద్ర ఇవ రత్నానాం సతామేకాశ్రయోఽభవత్ || 1.30 ||

ప్రఖ్యాతవిభవే పత్న్యౌ తస్య పూర్వం ప్రజాపతేః |
రోహిణీ దేవకీరూపే మనుష్యత్వే బభూవతుః || 1.31 ||

అక్షుద్రగతిశాలిన్యోః తయోరన్యోన్యసక్తయోః |
ఐకరస్యమభూత్ పత్యా గంగాయమునయోరివ || 1.32 ||

స తాభ్యామనురూపాభ్యాం సమతుష్యత్ సమేయివాన్ |
వ్యక్తిహేతురభూద్యేన సపర్యంకస్య శార్జ్గిణః || 1.33 ||

అలిప్సత న సామ్రాజ్యం సోఽర్థకామపరాజ్ముఖః |
యదృచ్ఛాగతమైశ్వర్యమానృణ్యరుచిరన్వభూత్ || 1.34 ||

కయాచిదశరీరిణ్యా వాచా వ్యవసితాయతిః |
దేవకీం వసుదేవంచ కంసః కారామయోజయత్ || 1.35 ||

స కాలాతిబలః కంసః కాలనేమిరనేహసా |
సర్వ దైతేయసత్త్వానాం సమాహార ఇవోదితః || 1.36 ||

ఏతస్మిన్నంతరే దేవీ మేరుమధ్యముపేయుషః |
ప్రజాపతిముఖాన్ దేవాన్ ప్రాహ సాగరమేఖలా || 1.37 ||

విదితం భవతాం దేవాః ! విశ్వరూపేణ విష్ణునా |
మహీయాన్ ధర్మశీలేషు భారో యత్తన్నివేశితః || 1.38 ||

అధర్మనిష్ఠైరధునా ధర్మసేతువిభేదకైః |
అసంఖ్యైరదృఢైస్తంగైః క్రమే రాక్షసపర్వతైః || 1.39 ||

అత ఆలోచితజగద్ధితైః సురగణైః స్వయం |
న పతామి న భిద్యే చ యథాఽహం క్రియతాం తథా || 1.40 ||

ఇతి తే భూతధారిణ్యా నిసృష్టార్థా దివౌకసః |
అవిదుస్తత్ప్రియస్యైవ తద్భారహరణం క్షమం || 1.41 ||

పురస్కృత్య జగద్ధాత్రీం మనసోఽపి పురస్సరాః |
దుగ్ధోదధిశయం దేవం దూరమేత్యాభితుష్టువః || 1.42 ||

త్రివేదీమధ్యదీప్తాయ త్రిధామ్నే పంచహేతయే |
వరదాయ నమస్తుభ్యం బాహ్యాంతర హవిర్భుజే || 1.43 ||

అనన్యాధీనమహిమా స్వాధీనపరవైభవః |
దయాధీనవిహరస్త్యం ప్రణతాన్ పరిపాహి నః || 1.44 ||

స భవాన్ గుణరత్నైఃపైర్దీప్యమానో దయాంబుధిః |
తనోతి వ్యూహవిభవైః తరంగైరివ తాండవం || 1.45 ||

త్వదేకవ్యంజితైరాదౌ త్వదన్యేష్వనిదంపరైః |
నిగమైరనిగమ్యం త్వాం కః పరిచ్ఛేత్తుమర్హతి || 1.46 ||

అమితస్య మహిమ్నస్తే ప్రయాతుం పారమిచ్ఛతాం |
వితథా వేదపాంథానాం యత్ర సాయంగృహ గతిః || 1.47 ||

నమ్యస్య నమతః క్షుద్రాన్ వరదస్య వరార్థినః |
పుత్రైః పితృమతః క్రీడా కథం తే కేన వర్ణ్యతే || 1.48 ||

నటవద్ భూమికాభేదైర్నాథ దీప్యన్ పృథగ్విధైః |
పుంసామనన్యభావానాం పుష్టాసి రసమద్భుతం || 1.49 ||

బ్రహ్మాదిస్తంబపర్యంతవిచిత్రాంకురశాలినాం ।
సలిలం కర్మకందానాం క్రీడైవ తవ కేవలం ॥ 1.50 ॥

నిరాధారనిజస్థేమ్నో నిరుపాధికశేషిణః ।
నిరపేక్షనియంతుస్తే నిస్సమాభ్యధికా గుణాః ॥ 1.51 ॥

అనావిలధియామంతశ్చింతామణిరివ స్ఫురన్ ।
దిశస్యభిమతం సర్వమతిరస్కార్యదీధితిః ॥ 1.52 ॥

సంసారమరుకాంతారే పరిశ్రాంతస్య దేహినః ।
త్వద్భక్త్యమృతవాహిన్యామాదిష్టమవగాహనం ॥ 1.53 ॥

దురితోదన్వదావర్తే ఘూర్ణమానస్య దుఃఖ్యతః ।
సమగ్రగుణసంపన్నః తారకస్త్యం ప్లవో మహాన్ ॥ 1.54 ॥

అపరిచ్ఛిద్యమానస్య దేశకాలాదిభిస్తవ ।
నిదర్శనం త్వమేవైకః త్వదన్యద్వ్యతిరేకతః ॥ 1.55 ॥

అకర్తుమఖిలం కర్తుమన్యథాకర్తుమప్యలం ।
సంకల్పసచివః కాలే శక్తిలేశః స తావకః ॥ 1.56 ॥

యన్మూలమఖిలం కార్యం యదమూలమధీమహే ।
లక్ష్మ్యం తదసి యోగానాం లక్ష్మీకౌస్తుభలక్షణం ॥ 1.57 ॥

త్రివర్గమపవర్గం వా ప్రతిలబ్ధుం ప్రయస్యతాం ।
ప్రలయేష్వపి దీర్ఘాయుః ప్రతిభూస్త్వదనుగ్రహః ॥ 1.58 ॥

యదేకమక్షరం బ్రహ్మ సర్వామ్నాయసమన్వితం ।
తారకం సర్వజంతూనాం తత్ త్వం తవ చ వాచకం ॥ 1.59 ॥

త్వదాలంబితహస్తానాం భవాదున్మజ్జతాం సతాం ।
మజ్జతః పాపజాతస్య నాస్తి హస్తావలంబనం ॥ 1.60 ॥

అనన్యరక్షావ్రతినం చాతకవ్రతచారిణః ।
భవంతమవలంబంతే నిరాలంబనభావనం ॥ 1.61 ॥

అనిదంపూర్వనిద్రాణామనస్తమయభానుమాన్ ।
ఆపాదయసి పుంసాం త్వమపునస్స్వాపజాగరం ॥ 1.62 ॥

త్వదేకశరణానాం త్వం శరణాగతజీవనః ।
విపదం నః క్షిప్ క్షిప్రం తమిస్తామివ భాస్కరః ॥ 1.63 ॥

సతి సూర్యే సముద్యంతః ప్రతిసూర్యా ఇవాసురాః ।
జగద్భాధాయ జాయంతే జహి తాన్ స్వేన తేజసా ॥ 1.64 ॥

స దైత్యహత్యామిచ్ఛద్భిః సురైరేవమభిష్టుతః ।
అనన్యదృశ్యః సహసా దయయా దర్శనం దదౌ ॥ 1.65 ॥

తతస్తం దదృశుర్దేవాః శేషపర్యంకమాస్థితం ।
అధిరూఢశరన్మేఘమన్యాదృశమివాంబుదం ॥ 1.66 ॥

పత్న్యా సహ నిషేదుష్యా పద్మలక్షణలక్ష్మయా ।
స్వేచ్ఛయైవ శరీరిణ్యా సూచితైశ్వర్యసంపదం ॥ 1.67 ॥

సుకుమారసుఖస్పర్శసుగంధిభిరలంకృతం ।
స్వవిగ్రహగుణారామప్రసూనైరివ భూషణైః ॥ 1.68 ॥

ఆరంజిత జగన్నేత్రైరన్యోన్య పరికర్మితైః ।
అంగైరమితసౌందర్యైరనుకల్పితభూషణం ॥ 1.69 ॥

ఉత్తేజితజయోత్సాహమాయుధైరనఘోద్యమైః |
శౌర్యవిక్రమశక్త్యాద్యైః సహజైః స్వగుణైరివ || 1.70 ||

స్వకాంతిజలధేరంతస్సిద్ధసంహననం స్వతః |
మహిమ్నా జాతవైచిత్ర్యం మహానీలమివోదితం || 1.71 ||

శ్రుతిరూపేణ వాహేన శేషకంకణశోభినా |
స్వాంఘ్రిసౌరభదిగ్ధేన దత్తసంగ్రామదోహలం || 1.72 ||

స్వవేత్తస్పంద నిఃస్పందనేతవ్యేన నివేదితం |
భక్తినమ్రేణ సేనాన్యా ప్రతిశృణ్వంతమింగితైః || 1.73 ||

అనపాయం తమాదిత్యమక్షయం తారకాధిపం |
అపారమమృతాంభోధిమమన్యంత దివౌకసః || 1.74 ||

అభయోదారహస్తాగ్రమనఘస్వాగతస్మితం |
అవేక్ష్య విబుధా దేవమలభంత దృశోః ఫలం || 1.75 ||

తస్మై విజ్ఞాపయామాసుః విదితార్థాయ నాకినః |
నిహతాశేషదైత్యాయ నిదానం స్వాగతేః పునః || 1.76 ||

త ఇమే క్షత్రియా భూత్వా క్షోభయంతి క్షమామిమాం |
తవ తేజసి యైర్నాథ దనుజైశ్శలభాయితం || 1.77 ||

చతుర్ణాం పురుషార్థానాం ప్రసవో యత్సమాశ్రయాత్ |
హవ్యకవ్యప్రసూరేషా దీర్యతే దైత్యభారతః || 1.78 ||

జాతా నిఖిలవేదానాముత్తమాంగోపధానతః |
త్వత్పాదకమలాదేషా త్వదేకాధీనధారణా || 1.79 ||

యది న త్వరతే నాథ ! భారవ్యపనయే భవాన్ |
ప్లావయిష్యంత్యుదన్వంతః పృథివీం పృథువీచయః || 1.80 ||

కరుణాధీనచిత్తేన కర్ణధారవతీ త్వయా |
మాఽవసీదతు పృథ్వీయం మహతీ నౌరివాంభసి || 1.81 ||

రశనారత్నరూపేణ పయోధిరశనా త్వయా |
ప్రశాంత దనుజక్లేశా పరిష్కరణమర్హతి || 1.82 ||

కంసప్రభృతిభిః సేయం శల్యైరివ సముద్భృతైః |
చిరం భవతు తే పృథ్వీ శేషమూర్తేః శిఖండకః || 1.83 ||

ప్రబోధ సుభగైః స్మేరైః ప్రసన్నైః శీతలైశ్చ నః |
కటాక్షైః ప్లావయ క్షిప్రం కృపైకోదన్వదూర్మిభిః || 1.84 ||

త్వయి న్యస్తభరాణాం నః త్వమేతాం క్షంతుమర్హసి |
విదితాశేషవేద్యస్య విజ్ఞాపనవిడంబనాం || 1.85 ||

ఇత్థం వదతి దేవానాం సమాజే వేధసా సహ |
వవందే పృథివీ దేవం వినతత్రాణ దీక్షితం || 1.86 ||

తనుమధ్యా విశాలాక్షీ తన్వీ పీనపయోధరా |
మాయేవ మహతీ తస్య వనితారత్నరూపిణీ || 1.87 ||

ఆబద్ధమండలైర్భృంగైరలకామోదమోహితైః |
అయత్నలబ్ధాం బిభ్రాణా మాయూరచ్ఛత్రసంపదం || 1.88 ||

ప్రియసందర్శనానందజనితైరశ్రుబిందుభిః |
న్యస్తమౌక్తికనైపథ్యైః పరిష్కృతపయోధరా || 1.89 ||

ప్రస్ఫురంతం ప్రియస్యేవ పరిరంభాభిలాషిణం |
దక్షిణాదితరం బాహుం దక్షిణా బహ్వామన్యత || 1.90 ||

విపదంచ జగాదైషా విపంచీమధురస్వనా |
విలక్షస్మితసంభిన్నమౌక్తికాధరవిద్రుమా || 1.91 ||

అథ తాన్ భవ్యయా వాచా భగవాన్ ప్రత్యభాషత |
ప్రతిశ్రుత్వాప్తనిర్వాద పాంచజన్యాభినంద్యయా || 1.92 ||

మాభైషురసురానీకాత్ భవంతో మదుపాశ్రయాః |
మదాజ్ఞామనవజ్ఞాతుః పరిభూత్యా న భూయతే || 1.93 ||

అవతార్య భువో భారమవతారో మమామరాః |
అనాదినిధనం ధర్మమక్షతం స్థాపయిష్యతి || 1.94 ||

యావదిష్టభుజో యావదధికారమవస్థితాః |
పరిపాలయత స్వాని పదాని విగతాపదః || 1.95 ||

దమనాద్ధనుజేంద్రాణాం ద్రక్ష్యథ త్రిదశాధిపాః |
భూయోఽపి లఘుతాం ప్రాప్తాం భువముల్లాఘితామివ || 1.96 ||

దైతేయమృగసంఘాతే మృగయారసభాగిభిః |
భవద్భిరపి మేదిన్యాం భవితవ్యం నరాధిపైః || 1.97 ||

ఇతి తాననఘాదేశః సమాదిశ్య జనార్దనః |
అవధీరితదుగ్ధాభిః మధురాయాం మనో దధే || 1.98 ||

ఆశ్వాస్య వాగమృతవృష్టిభిరాదితేయాన్
దైతేయభారనమితాం పృథివీం చ దేవీం |
ప్రాదుర్భూషురనఘో వసుదేవపత్న్యాం
పద్మాపతిః ప్రణిదధే సమయం దయాయాః || 1.99 ||

సాధూనాం స్వపదసరోజ షట్పదానాం
ధర్మస్య స్థితిమనఘాం విధాతుకామః |
యద్గర్భే జగదఖిలం స ఏవ గర్భో
దేవక్యాః సమజని దేవదేవవంద్యః || 1.100 ||

॥ ఇతి శ్రీకవితార్కికసింహస్య సర్వతంత్రస్వతంత్రస్య
 శ్రీమద్వేంకటనాథస్య వేదాంతాచార్యస్య కృతిషు
 యాదవాభ్యుదయే మహాకావ్యే ప్రథమః సర్గః ॥

కవితార్కికసింహాయ కల్యాణగుణశాలినే ।
 శ్రీమతే వేంకటేశాయ వేదాంతగురవే నమః ॥